

Bakalářská práce
Akademický rok 2007/2008

Rozbor filmu Mulholland Drive

Jiří Slezák

Prohlášení

Prohlašuji, že práci jsem vypracoval samostatně a vycházel jsem z uvedených zdrojů níže uvedených.

.....
Jiří Slezák

ABSTRAKT

Práce se zabývá analýzou filmu Mulholland Drive amerického režiséra Davida Lynche. Snaží se snímek rozebrat z různých úhlů pohledu a vyvodit patřičné závěry.

Klíčová slova: Mulholland Drive, David Lynch, analýza

ABSTRACT

My work contains Mulholland Drive analysis from american director David Lynch.

Keywords: Mulholland Drive, David Lynch, analysis

OBSAH

1. ÚVOD	5
2. AUTOR A JEHO DÍLO	5
3. EKONOMICKÝ A KULTURNĚ-HISTORICKÝ KONTEXT	7
4. ANALÝZA -DVOJÍ VÝKLAD DĚJE	8
4.1 VERZE „ANARCHIE SKLADBY“-	9
4.2 VERZE „SEN“	10
4.3 ČASOVÁ POSLOUPNOST DĚJE	12
4.4 10 KLÍČŮ OD DAVIDA LYNCHÉ A JEJICH ODPOVĚDI	15
4.5 DETAILS SPOJENÉ S VÝKLADEM SNU	17
5. STYLICKÝ A SKLADEBNÝ ROZBOR	20
6. ZÁVĚR	22
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	24
POUŽÍVANÉ FILMY	24
PŘÍLOHY	24
SEZNAM OBRÁZKŮ	26

1. Úvod

Tato práce je zaměřena na jedno z vrcholných děl amerického kontroverzního režiséra Davida Lynche, na snímek *Mulholland Drive*, který u diváků vzbudil velký ohlas, posbíral mnohá ocenění a stal se filmovým unikátem. Cílem bude najít různé cesty k rozluštění dějové linie, najít a rozpoznat stylistické přístupy a vyjadřovací prostředky režiséra. Ve druhé a třetí kapitole bych se chtěl věnovat autorovi a jeho tvorbě od počátků až po současnost a okolnostem vzniku filmu a jeho zákulisí. Následně se na základě dvou teorií o výkladu snímku zaměřím na rozbor příběhu s co možná největší detailností. Pátá kapitola je věnována stylistickým a režijním přístupům, stříhové skladbě a vlivu záběrování a důrazů na celkovou koncepci snímku.

2. Autor snímku a jeho dílo

Po rané éře Lynchových menších studentských snímků jako *Abeceda*¹ či *Babička*², přichází v roce 1977 s prvním významnějším filmem *Mazací hlava*³, který byl z velké části natočen v malém ateliéru ve Philadelphii, kde pro tyto účely nechal vymalovat stěny na černo. Protože měl Lynch shodou náhod v té době finanční problémy, tajně přespával v ateliéru v dekoraci pokoje, tudíž byl stále přítomen v místě natáčení. V *Mazací hlavě* se poprvé setkáváme s Lynchovým oblíbeným motivem, se snem. Objevuje se v části, kdy se z hlavy hlavního hrdiny postupnou úpravou v továrně vyrobí guma na tužky. Setkáme se též s „napjatým herectvím“, pro něj tak typickým výrazovým prostředkem. Další kuriozitou, se kterou Lynch přišel, byla celková stopáž filmu. Scénář měl 21 stran, čemuž by normálně odpovídalo přibližně 21 minut filmu, ale výsledná délka čítala neuvěřitelných 90 minut, což bylo pro tehdejší produkční společnost AFI velkým překvapením. Představil svoje pomalejší tempo vyprávění, které se posléze pro něj stalo tak typickým.

¹ The Alphabet (1968)

² The Grandmother (1970)

³ Eraserhead (1977)

Po Sloním muži a Lynchově největším propadáku *Duně*⁴ přichází opět s klasicky lynchovským filmem *Modrý Samet*⁵. Sám režisér ho řadí mezi svá nejoblíbenější díla. Zavádí nás na typické americké maloměsto, které se posléze stane jeho hlavním těžištěm a inspirací pro jeho další filmy, kde se postupným odhalováním dostáváme čím dál tím více pod povrch událostí, kde odhalujeme úchylné, sexuálně či jinak deviantní postavy a bizarní scénérie a situace. Z filmu se po *Mazací hlavě* postupně stal kultovní film osmdesátých let, sice nepřilákal do kin tolik diváků, ale výrazně Lynchovi pomohl v další kariéře.

Celovečerní snímek *Twin Peaks: Fire Walk with Me*⁶ přichází po stejnojmenné úspěšné televizní seriálové sérii opět do maloměstského prostředí, kde sledujeme příběh mladé Laury Palmerové, kterou v noci znásilňuje její vlastní otec. Opět se tu setkáváme s prvkem snu, se snovou představou Laury, která místo otce vidává ve snách jiného muže Boba. Lynch se znovu pokouší dostat se pod povrch na první pohled klidného malebného městečka v horách, kde nachází skryté všudypřítomné zlo. Objevuje se zde postava imaginárního trpaslíka, který vyšší mocí rozhoduje o událostech se též stane tradičním (v *Mulholland Drive* jako Mr. Roque-muž v salónu s hnědými závěsy, v *Lost Highway*⁷ jako Mystery Man- muž s videokamerou), v prostředí s červenými závěsy, které se ještě mnohokrát objeví v dalších jeho filmech. Červené závěsy symbolizují něco nadpřirozeného, či smyšleného. Lynch tento prvek používá jako výraz pro snovost či neskutečnost motivu, který je s touto barvou spojený. V *Lost Highway* se červené závěsy objeví v sekvencích, kdy buď hlavní postava nemluví celou pravdu (Alice vypráví Petovi, jak byla donucena se svléknout před panem Eddym), jedná se o snovou pasáž, nebo nám chce Lynch naznačit, že daná scéna není zcela reálná, že se nemusela stát tak, jak je tomu na plátně. Ke stejnému závěru můžeme dojít i v *Mulholland Drive*, kdy kombinováním červené a modré barvy Lynch naznačuje určitou nepravdivost daných záběrů (klub Silencio, muž za zdí apod.)

S příchodem snímku *Lost Highway* se dostáváme do druhé fáze Lynchovi tvorby, kdy nám Lynch servíruje podstatně komplexnější snímky, které vyžadují určité

⁴ Dune (1984)

⁵ Blue Velvet (1986)

⁶ Twin Peaks: Fire Walk With Me (1992)

⁷ Lost Highway (1997)

zamyšlení (výjimkou je samozřejmě *Příběh Alvina Straighta*⁸, který Lynch natočil podle skutečné události). Zmíněný *Lost Highway* bohužel u diváků propadl, zřejmě díky nově nastolenému revolučnímu přístupu k filmovému vyjadřování. Při analýze snímku samotného docházíme kupodivu k mnoha podobnostem s *Mulholland Drive*. Někteří recenzisté považují *Lost Highway* za úvod k *Mulholland Drive*, který je pak vrcholným dílem Lynchovi kariéry.

Mulholland Drive prochází velkou změnou místa příběhu v rámci Lynchových předchozích filmů. Z jeho oblíbeného maloměsta se nyní přesouváme do samotného centra dění do LA, do Hollywoodu.

3. Ekonomický a kulturně-historický kontext

Původně měl *Mulholland Drive* vzniknout jako třináctihodinový seriál pro stanici ABC. Když Lynch přijal nabídku na zpracování pilotního dílu a ukázal správně radě náčrtek děje s popisem dopravní nehody, z níž vyvázne žena, která neví, kdo sama je, chtěli všichni vědět, co bude dál. Lynch jim na to odpověděl: „Musíte to ode mě koupit, abyste se to dozvěděli.“ Načež ABC uvolnilo na původně dvouhodinový pilotní díl čtyři a půl milionu dolarů plus další dva a půl milionu, aby natočil uzavřený konec pro případ, že by seriál propadl a pilotní díl by potom šlo distribuovat jako celovečerní film do Evropy. Natáčet se začalo v únoru v lokacích města Los Angeles. Když Lynch na konci března doručil do ABC první sestřih, nastaly potíže. Stanice preferovala dílo o délce čtyřiceti čtyř, případně osmdesáti osmi minut. Lynch byl ale přesvědčen, že jeho stodvacetipětinutová verze si tento formát zaslouží. Vedení ABC bylo výsledkem zděšeno. Úvodních sedm minut s automobilovou nehodou se jim zdálo tak dlouhých, že ke zbytku už byli jen skeptičtí.

„Nenáviděli celkové pomalé tempo, typ herectví, příběh, všechno,“ vzpomínal Lynch v pozdějších rozhovorech. Společně s Mary Sweeneyovou, střihačkou a svou tehdejší ženou, strávili dlouhou a zoufalou noc při sestřihu díla na požadovaných osmdesát osm minut. Nakonec se vedení ABC posléze usneslo, že nebude vysílat *Mulholland Drive* v žádném formátu a raději se spokojí s dosavadní ztrátou, než aby

⁸ The Straight Story (1999)

do tohoto neperspektivního projektu vkládala další peníze. Zklamání, které Lynch pocítoval, nemohla v té době vyvážit ani radost z *Příběhu Alvina Straighta*, který byl mezitím dokončen.

Na začátku roku 2000 se opět ozval dřívější producent Alain Sarde a společnost CanalPlus se kterými spolupracoval na snímcích jako *Modrý samet* či *Příběh Alvina Straighta*, že jsou ochotni uvést *Mulholland Drive* jako celovečerní film, ale že požadují nějaké dotáčky a postprodukční úpravy. Do těch byli ochotni investovat ještě dalších sedm milionů.

Netrvalo dlouho a znovu byly postaveny dekorace a obvoláni herci. Lynch připsal k původnímu scénáři dalších osmnáct stran a natočilo se zhruba tři čtvrtě hodiny nových scén.

16. května 2001 byla stočtyřicetisedmiminutová verze *Mulholland Drive* triumfálně uvedena na festivalu v Cannes, kde získala cenu za režii. Lynch byl oslavován jako poslední hollywoodský režisér, který zůstává nezávislým filmařem. Prestižní francouzský kritický časopis *Cahiers du Cinéma* dokonce s odstupem několika měsíců označil dílo za nejlepší film roku 2001 a na francouzských výročních cenách César mu přiřkli cenu za nejlepší zahraniční film roku. Do amerických kin byla *Mulholland Drive* uvedena 12. října 2001 s nasazením ve dvou stech čtyřiceti sedmi kinech. Za první týden promítání vydělal film téměř milion dolarů a do začátku května, měl na kontě přes sedm milionů dolarů. Americký tisk přijal *Mulholland Drive* překvapivě velmi pozitivně.

Největším hereckým objevem filmu se stala pohledná a talentovaná Australanka Naomi Watts.

4. Analýza

David Lynch natočil *Mulholland Drive* a tím rozdělil diváky do několika různých táborů. Jsou tu tací, kteří film zásadně odmítají, pro jeho nepochopitelnost a složitost. Na druhé straně jsou tu skalní fanoušci Lynchových děl, kteří pátrají po různých výkladech a významech filmu. Objevuje se velké množství různých recenzí a teorií. Malou zajímavostí je, že při postprodukci přišla střihačka Mary Sweenyová při své

osobní dedukci na jinou teorii než kameraman Peter Deming a David Lynch jim dal oběma za pravdu.

V následujících řádcích uvádím dva nejznámější typy výkladu filmu.

4.1 Anarchie skladby

Při prvním shlédnutí tohoto filmu se každý divák bude pravděpodobně řadit do skupiny zastávající názor, že autor, tedy Lynch si s námi od půlky filmu pohrává a záměrně se nás snaží zmást. První část filmu nám dává dokonale smysl, ale pak je tu scéna v klubu Silencio a divák je postupně čím dál tím více zmatenější.

Podle Karla Theina a jeho filmové eseje o *Mulholland Drive*⁹ můžeme přistoupit na následující příběh:

Hlavní hrdinka se jmenuje Betty Elms. Přijíždí do Hollywoodu a ubytuje se v bytě své tety, ve kterém objeví tmavovlásku Ritu, která po autonehodě netuší, kdo je a které posléze pomáhá najít ztracenou totožnost. Zamilují se do sebe a společně objevují další a další indicie k objevení Ritiny totožnosti. Mezitím sledujeme příběh mladého režiséra, kterého podvádí manželka, která ho nakonec společně s milencem vyhodí z jeho vlastního bytu. Betty zazáří na hereckém konkurzu a získá roli v novém filmu. Když se asi po dvou třetinách filmu dostáváme do klubu Silencio, dějová linie se začne postupně zaplétat a my čím dál tím více ztrácíme přehled nad novými událostmi. Z brunetky Rity se stane blondýnka, Betty zmizí, obě aktérky si změní jména a my jsme dokonale zmateni. Tento stav přetrvá až do konce filmu. A nám nezbývá nic jiného, než si myslet, že David Lynch je génius anebo jeho opak, protože natočil snímek, který dokonale odporuje všem filmařským pravidlům a nastoluje *anarchii skladby*, kdy skoro po každém střihu přichází nové šokující překvapení. Tato teorie je dozajista do jisté míry poetická, avšak pokud se nedokážeme spokojit s všudypřítomným tajemstvím a s množstvím nevysvětlených záhad, snad nám řešení nabídne teorie druhá.

⁹ THEIN K., *Rychlost a slzy*. 1. vyd. Praha, Prostor 2002.

4.2 Teorie snu

Jeden z nejpravděpodobnějších výkladů snímku *Mulholland Drive* vychází z myšlenky, že první, větší část filmu je sen a poté sledujeme časově zpřeházené části reality. Vychází z 10 klíčů od Davida Lynche a snahy vysvětlit je. V této interpretaci se dějová linie jeví takto:

Hlavní hrdinkou snímku je pohledná blondýnka Diane Selwyn, žijící v kanadském městečku Deep River v Ontariu. Vyhrála tamní taneční soutěž. Její teta z Los Angeles, pracující ve filmovém průmyslu zemřela a odkázala jí nějaké peníze. Diane se stěhuje do L.A., kde se chce stát úspěšnou hollywoodskou herečkou. Ubytuje se v nájemním bytě a zúčastní se hereckého konkurzu na hlavní roli ve filmu "Sylvia North Story" režiséra Boba Brokera. Ten ale do hlavní role obsazuje lepší herečku brunetu Camillu Rhodes. Diane se s ní seznámí a jejich přátelství postupně přeroste v lesbickou lásku. Camilla se stává úspěšnou herečkou a ve filmech, kde hraje hlavní role, prosazuje do vedlejších rolí Diane. Mladý režisér Adam Kesher si vybírá pro hlavní roli svého nového filmu Camillu. Adam se rozvádí se svou ženou a od soudu odchází jako vítěz, když získá většinu majetku a dům. Při natáčení se zamiluje do Camilly, která následně postupně ukončuje vztah s Diane. Pozve ji do Adamova domu na večerní párty, kde pozná Adamovu matku a jiné postavy jako muže v kovbojském klobouku, blondýnku nebo muže s kávou. Adam oznamuje přítomným, že s Camillou plánují sňatek. Diane se Camille za zhrzenou lásku, ze kterého ji viní, rozhodne pomstít. V restauraci Winkies se setká s nájemným vrahem, kterému předá fotku Camilly a peníze. Vrah ji poté informuje, že potom co vraždu provede, najde modrý klíč na místě, kde se domluvili. Diane si všimne, že servírka, která je obsluhuje se jmenuje Betty a poté se Diane setká pohledem s neznámým mužem. Vrah vykoná zakázku a doručí klíč na smlouvané místo, kde ho Diane následně najde. Diane se přestěhuje do vedlejšího apartmánu, zmítá se ve svých hrůzných myšlenkách a lituje svého činu. Následně Diane usíná a velká část příběhu se odehrává v jejím snu.

Sen je iluzí vycházející z útržků reality s cílem plnit přání spícího, tak by se Dianin následný sen dal vyložit takto - Žena, která jede v limuzíně po Mulholland drive je Camilla. Má její tvář a ve snu si bude říkat Rita, jméno si vypůjčí z plakátu

Rity Hayworthové¹⁰ v bytě tety Ruth, kde Betty/Diane ve snu bydlí. Realitou je, že ve stejné situaci Diane byla. Muži chtějí Ritu zabít, ale nepovede se jim to. Diane by chtěla ve svém snu Camillu zachránit, vrátit své rozhodnutí zpátky. Ve snu se Diane jmenuje Betty, protože si toto jméno přečetla v restauraci Winkies na jmenovce servírky. Ve snu teta odjíždí z domu, do kterého se Betty stěhuje. Diane konstatuje její smrt (odjela - zemřela). Betty oslní svým hereckým uměním na konkurzu, jak by si to Diane toužebně přála. Ve skutečnosti Diane zřejmě nemá pro hraní talent, když se o tom sama zmiňuje na večerní párty Adamově matce, že o ní režisér na konkurzu neměl valné mínění. Vinu za to, že se nemůže prosadit, proto dává filmovým bossům a jejich intrikám. Ve jejím snu bratři Castiglianovi coby mafiánští producenti rozhodli o tom, kdo bude hrát v chystaném filmu Adama Keshera proti jeho vůli, i když realita byla jiná. Rita najde v kabelce modrý klíč. Klíč představuje smrt pro Camillu. Diane byla v reálu zvědavá od čeho je, tudíž ve snu vzniká spojení modrý klíč - modrá skříňka. Ve snu je Adam vyhozen ze svého domu, je špinavý a vypadá to, že je na mizině. Diane by si to tak přála za to, že ji připravil o lásku Camilly. Ve skutečnosti je Adam bohatý a z rozvodu finančně vytěžil. Kovboj, muže, kterého Diane pouze jednou zahlédla na párty, ve snu vystupuje jako posel varování od filmových bossů, čímž se stává z velké části imaginární postavou. Coco, Adamova matka byla k Diane na párty schovívavá, proto se ve snu objevuje jako hodná paní domácí. Klub Silencio má naznačit, že Diane spí. Když se Diane ze snu probudí, uvědomí si opět co spáchala a čelí tvrdé realitě. Předá sousedce, se kterou si vyměnila byt, její věci a pak vzpomíná na Camillu, kterou naposledy zahlédne jako živou ve své fantasii. Výčitky svědomí, nevratnost rozhodnutí a strach z potrestání (sousedka se zmínila, že Diane hledají dva detektivové) nakonec vedou k sebevraždě.

Základní klíč k pochopení celého příběhu nalezneme za předpokladu, že sen je imaginárním přetvořením reality s tím, že určité prvky skutečnosti zůstávají zachovány. Tímto způsobem podle mého pracuje Lynch s prvkem snu ve svých filmech. Například že tváře postav zůstávají zachovány a jména se změnila nebo věty či dialogy zůstávají v původním znění, akorát je ve snu vyřkne jiná postava a podobně.

¹⁰ Viz obr.3

Tudíž události ve snu v sobě mohou nést zakódované nosné informace, které se ve scénách reality nedozvíme.

4.3 Časová posloupnost příběhu rozdělena podle jednotlivých dějství

1) Nejdříve se odehraje lesbická scéna na gauči u Diane v apartmánu, po které následuje roztržka. Poté se Diane dozví, že Camilla má nového milence - Adama Keshera. Zde začíná skutečný děj, který dále pokračuje tím, jak Camilla provokuje Diane s Adamem při natáčení scény v autě.

2) Dianina zlost se nahromadí ve scéně, že jí Camilla vezme s sebou na večerní párty, kde Diane potká postavy jako Adamovu matku, blondýnku, která políbí Camillu¹¹ a v neposlední řadě zahlédne jakéhosi muže v kovbojském klobouku¹², kterého nezná, stejně jako většinu lidí na té párty. Zde se dozvídáme základní informace o minulosti hlavní hrdinky, že Diane vyhrála taneční soutěž v jitterbugu, zemřela jí teta Ruth, která pracovala u filmu a odkázala jí peníze, že se přestěhovala z Kanady do Hollywoodu, kde prošla konkurzem na film Sylvia North Story, kde se seznámila s tmavovlasou herečkou Camillou Rhodes. Roli ve filmu nakonec dostala Camilla. Po polibku neznámé blondýnky a hlavně chystaném oznámení zasnub Camilly s Adamem se Diane zhroucí svět; přišla o všechny iluze o dokonalém světě Hollywoodu, Camilla jí přebrala vysněnou roli a navíc jí právě tak hanebně opouští a ještě se jí vysmívá.

3)Hádka v Dianině apartmánu, kde Diane zavírá Camille, která se jí snaží utěšovat, dveře před nosem. Následuje Dianina sebetřýznitelská masturbační scéna. Její zlost a smutek se prolínají navzájem a vrcholí.

4)Diane si najme vraha na schůzce v kavárně Winkies, kde pohledem na jmenovku servírky spatří jméno Betty. Vrahovi předá domluvené peníze, ten jí sdělí, že až bude

¹¹ Viz obr.20

¹² Viz obr.7

po všem, najde modrý klíč (tento modrý klíč vypadá jako zcela normální běžný klíč od domu) tam, kde se domluvili. Diane usíná sama se svým svědomím ve svém apartmánu.

5) Ve snu si dává jméno Betty, které spatřila v kavárně a sní o tom, jak přijíždí do Hollywoodu plná elánu, o krásném životě ve slunných ulicích Los Angeles, o slávě, která ji potká, až bude slavná herečka. Vše přesně jako podle sladkého scénáře hollywoodských filmů. Všechno se jí daří, všechno jde hladce podle plánu. Ubytuje se v bytě tety Ruth, která jí poskytne bydlení. V bytě potkává neznámou černovlásku, která trpí ztrátou paměti po autonehodě na Mulholland Drive, která si říká Rita (ve skutečnosti je to její snová představa Camilly). Camilla vyvázla z plánované vraždy (v tom krásném růžovém snu Diane sní o tom, aby se vražda dala vrátit zpět). V kabelce Rity společně najdou balíček peněz a modrý klíč (tento však vypadá jinak než ten, co jí ukázal vrah v kavárně, je poněkud neskutečný.¹³ Věci ve snu, jak známo, často mění podobu oproti realitě, a přesto se jedná o ty samé věci). Tento nález je snovou vzpomínkou na události spojené s objednáním vraždy v kavárně. Dále potom společně pátrají po minulosti Rity, která je nyní na Betty zcela závislá a nakonec se do ní zamiluje, jak by si to Diane ve skutečnosti zbožně přála. Betty na prvním hereckém konkurzu všem vytře zrak, režisér Adam (objekt Dianiny žárlivosti) se do ní na první pohled skoro zamiluje. Mezitím Adam na nátlak hollywoodského intrikářského zákulisí obsadí do hlavní role svého filmu Camillu, která je ve snu zastoupena blondýnkou z večerní párty. Ve skutečnosti to byl onen konkurz, na kterém byly obě společně a kde se seznámily. Intriky v zákulisí jsou snovou útěchou Diane, že nedostala roli. Ve skutečnosti to bylo zřejmě pro nedostatek talentu. Pátrání po ztracené identitě pokračuje, najdou Dianin apartmán a v něm mrtvolu v rozkladu (snová předtucha konce-Dianiny sebevraždy). Zajímavé je pozorovat, že Betty při nálezu zdaleka není tak šokovaná jako Rita, tuší už přeci, že nalezená mrtvola je ona sama, ale zatím si užívá pocit, že Ritu její smrt tolik sebrala. Pak následuje další lesbická scéna, nyní v posteli, ve které vrcholí Dianina představa o lásce Camilly k ní, ve snu tudíž řečeno, že Rita miluje Betty. Scéna v klubu Silencio, kde se stále dokola

¹³ Viz obr.4

zdůrazňuje, že: „Toto není realita“, je zároveň sdělením pro diváka, tak pro Betty, která si pomalu začíná uvědomovat, že tento krásný příběh není realita, ale jen sen. S blížícím se probuzením přichází smutek, slzy a neštěstí. Krutý návrat do reality je nablízku. Betty u sebe objeví modrou krabičku. Návrat domů, Betty náhle zmizí. Rita vytáhne modrý klíč z kabelky, kde jsou peníze, což jsou hlavní objekty, které si Diane spojuje s vraždou a s blížícím se ránem se jí na hranici mezi spánkem a bděním opět přehrávají v hlavě jako vzpomínka na nedávné události. Rita otevírá krabičku. Po průletu krabičkou a kovbojově replice: „Krasavice, je čas vstávat“, se dostáváme zpátky do reality. Dianin sen končí.

6) V reálu ji neprobouzí kovboj, ale klepání sousedky, která si k ní přišla pro své věci. Dozvídáme se, že Diane nebydlí v bytě své tety, ale v apartmánu.

Když jde Diane otevřít, zahlédne na stolku modrý klíč, ten klasický obyčejný z kavárny, což je informace o tom, že vražda proběhla podle plánu a Camilla je tudíž mrtvá. Diane otevírá, sousedka si vezme své věci včetně popelníku ve tvaru klavíru (který je velice důležitý pro správné pochopení časové posloupnosti děje) na stole a sdělí jí, že se po ní shánějí dva detektivové.

Následuje živá vzpomínka na Camillu, která se jí zjeví a opět zmizí.

7) Diane sedí na gauči ve svém apartmánu a upřeně sleduje modrý klíč na stolku. Z jejího výrazu můžeme vyčíst silnou depresi a nevyrovnanost, smutek, výčitky, pocity na pokraji života a smrti. Uvědomuje si, co spáchala a v náhlém zkratu a pod tíhou výčitek provede to, co ve snu již tušila; v afektu si prostřelí hlavu.

Ve filmu je pořadí jednotlivých dějství následující: 5-6-1-3-2-4-7

Zkráceně:

5. Sen

6. Probuzení

1. Camilla má milence

3. Masturbační sekvence

2. Večerní párty

4. Objednávka vraždy

7. Sebevražda

Díky popelníku ve tvaru klavíru se nám podaří určit pořadí dějství 6 a 1. Poprvé se popelník ve filmu objeví po probuzení, kdy si jej sousedka vyzvedne. Podruhé při lesbické scéně na gauči. Lynch nám chtěl jedním z jeho klíčů naznačit, že když popelník ze stolku sousedka odnese, je jasné že lesbická scéna, kde vidíme popelník stát na stole musí být předtím.

4.4 10 klíčů od Davida Lynche

Při premiéře každý divák v kině získal letáček s 10 nápovědami, které Lynch sám sepsal, aby je nasměroval k rozluštění děje.

1. Když budete pozorní na začátku filmu, objevíte dva klíče ještě před úvodními titulky.
2. Všimněte si červeného stínítka lampičky.
3. Zapamatujte si název filmu, pro který hledá Adam Kesher herečku. Objeví se tento název ještě někde jinde?
4. Autonehoda je tragická událost. Dávejte pozor na místo, kde k ní dojde.
5. Kdo přináší modrý klíč? A proč?
6. Neztraťte z očí šaty, popelník a kávový šálek.
7. Co je v klubu Silencio cítit ve vzduchu? Co se děje v něm a co v jeho okolí?
8. Pomohl Camille jenom její talent?
9. Sledujte detaily spojené s mužem za restaurací.
10. Kde je teta Ruth?

Výklad klíčů podle teorie snu:

1. Prvním klíčem jsou úvodní záběry tančících párů. Jedná se o taneční soutěž v jitterbugu, které se Diane zúčastnila a vyhrála ji¹⁴. V záři reflektorů a za potlesku si

¹⁴ Viz obr.19

Diane užívá pocit vítězství za doprovodu svých rodičů či prarodičů. Odtud dokážeme zařadit a identifikovat postavy dvou „důchodců“, kteří se jí následně zjeví ve snu a poté ji pronásledují v podobě jejích výčitek svědomí na konci filmu před sebevraždou. Druhý klíč v úvodních záběrech můžeme rozšifrovat při neostrém záběru na blížící se stín k červenému polštáři a na červenou deku, je to ta samá deka, kterou najdeme v Dianině apartmánu při jejím probuzení. Tato informace nám má říci, že Diane právě usíná a že následující část filmu bude sen.

2. Poprvé se červené stínítko lampičky objeví vedle telefonu, který zvoní, ale nikdo ho nebere¹⁵. Podruhé se objeví když Camilla volá Diane, že auto, které ji odveze na párty na Mulholland Drive, už na ní čeká před domem¹⁶. Diane bere telefon v tmavé místnosti s červeným stínítkem lampičky, my si tím máme odvodit, že toto je její byt. Tudíž, když se telefon ozývá poprvé a nikdo ho nebere, je to u Diane doma.

3. Název filmu je: „Sylvia North Story“. Diane se na večerní párty zmiňuje o tom, že tam se poprvé potkala s Camillou.

4. Autonehoda na začátku filmu se odehraje na Mulholland Drive. Protože se jedná o pasáž, která spadá do Dianina snu, dokážeme z toho odvodit toto: Pro Diane bylo tragickou událostí oznámení zasnub Camilly s Adamem, které proběhlo na párty na Mulholland Drive. Ve snu se tudíž tato tragická událost přetransformovala do autonehody. Místo zůstává stejné.

5. Modrý klíč přináší nájemný vrah, aby Diane následně informoval o vykonání vraždy. Ve snu se objevuje druhý (snový) modrý klíč, výplod Dianiny fantazie, který symbolizuje Camillinu smrt. Dokazuje to například nález detektivů při ohledání místa autonehody- je to modrý klíč (neskutečný)¹⁷. Objevuje se tu spojení mezi plánovanou vraždou Camilly v limuzíně, kde se jí pokusí zabít neznámí muži (ve snu) a mezi plánovanou vraždou Camilly ve skutečnosti.

6. Šaty, popelník a šálek s kávou nám pomohou určit časovou posloupnost posledních dějství filmu.

¹⁵ Viz obr.1

¹⁶ Viz obr.17

¹⁷ Viz obr.2

7. V klubu Silencio je cítit všudypřítomný smutek. Je to chvíli před probuzením a Diane si postupně uvědomuje, že toto není realita a čím dál tím víc ji pohlcuje stesk¹⁸.

8. Ne. Velkou část na jejím úspěchu při konkurzu bude jistě hrát její milostný život s režisérem Adamem Keshherem. Diane si její neúspěch při konkurzu vysvětluje intrikami hollywoodských producentů v pozadí tohoto filmu¹⁹.

9. Tajemný muž za kavárnou Winkies představuje sdělení, že „sen se naplňuje“ Figuruje zde ve scéně, kdy ho muž z kavárny, jmenuje se Dan²⁰, uvidí poté, co se mu o něm zdál sen. Je to naplnění jeho hrůzných představ. Tato scéna spadá do Dianina snu, tudíž tato informace je jakousi předzvěstí, že její snění o mrtvole v jejím apartmánu a o vraždě se naplní. Tajemný muž se objeví podruhé na stejném místě v noční scéně, kdy si pohrává s modrou krabičkou. Tato lokace je pro Diane charakteristická činem, který se zde ve skutečnosti stal: schůzka s vrahem a objednání vraždy. Jelikož se jedná o velice nepříjemné vzpomínky, ve snu se tato lokace, konkrétně muž za zdí za kavárnou stane zrudnou.

10. Teta Ruth zemřela, tudíž neodcestovala z LA, jak je tomu ve snové části.

4.5 Detaily spojené s výkladem snu

Ve filmu se objevuje častý odkaz na Lynchův oblíbený film *Sunset Boulevard* Billyho Wildera (cedule s názvem ulice Sunset Blvd, vývěsní štít kavárny Winkies Sunset Bl či jmenovka číšnice z Winkies). Scéna rozhovoru dvou mužů Dana a Herba z kavárny Winkies je jakousi předzvěstí snovosti první části filmu. Dan mu vypráví o strašlivém snu, který se mu zdál a následně se onen sen stane skutečností, objeví tajemného muže za zdí, ze kterého měl obrovský strach. Celou scénu charakterizuje pocit strachu a sklíčenosti Dana, protože ty stejné pocity a vzpomínky má z kavárny Winkies Diane. Tudíž Diane ve snu svůj strach z předešlých a nadcházejících událostí překresluje do fyzické podoby živé zrůdy za zdí.

Příjezd Betty do LA spolu s loučením se se dvěma spolucestujícími Irene a jejím mužem na letišti je snovou verzí Dianina loučení se s rodiči před odjezdem z Kanady.

¹⁸ Viz obr.18

¹⁹ Mr Roque viz obr.22

²⁰ Dan viz obr.21

Protože probíhá velice vřele (Irene ji objímá, celou cestu po eskalátoru ji drží u sebe), jen těžko by se dalo uvažovat o loučení se s náhodnými spolucestujícími, jak je tomu ve snu²¹.

Snová Coco Lenoix, majitelka domu ve čtvrti Havenhurst, kde se Betty ubytuje, je ve skutečnosti matka Adama Keshera, kterou Diane poprvé potká na večerní párty. Ve snu ji nabídne tykání slovy: „Říkej mi Coco, všichni mi tak říkají.“ V reálu použije Coco pro stejnou situaci stejnou větu.

Obdobné používání stejných vět ve snu a ve skutečnosti je charakteristické pro několik dalších scén. Když Betty s Ritou volají na číslo Diane Selwyn, ozve se stejná věta ze záznamníku, jako když Camilla volá Diane domů, že na ní auto čeká před domem.

Věta: „To je ta dívka.“ (v originále „This is the girl“) se ve snu objeví hned několikrát:

Když kovboj radí Adamovi, jak se má na konkurzu druhý den zachovat, bratři Castiglianovi nutí Adamovi herečku Camillu Rhodes na jednání. Ve skutečnosti je to věta, která Diane zůstala v hlavě po její objednávce vraždy, kdy nájemnému vrahovi ukazuje fotku Camilly.

Antonio Badalamenti, který pro film složil hudbu, si ve filmu zahrál malou roli filmového magnáta, jednoho z bratrů Castiglianových. Představí se jako odborník na espresso a odehraje bizarní scénu s vylivnutím kávy na bílý ubrousek²². Toto je Dianina snová vize jednoduše zkonstruovaná ze dvou skutečných informací: na párty zahlédla neznámého muže²³ a poté se podívala na hrnek s kávou.

Nájemný vrah, kterého si Diane objedná na již zmíněnou vraždu, se v jejím snu představí opět jako vrah v komické scéně, kdy omylem postřelí sousedku přes zeď.

Adam Kesher ležel Diane zřejmě hodně v hlavě. Všechnu svojí nenávist vůči němu ve svém snu otočí proti němu a pěkně mu to v něm vytmaví: nachytá svou manželku při nevěře, ta ho vyhodí z domu, od jejího milence dostane pěstí, nedokáže dokončit film, který se mu rozpadá pod rukama, zruší mu účet v bance, přestěhuje se do tmavého ponurého hotelového bytu, je na mizině.

²¹ Irene a Betty viz obr. 11

²² Viz obr. 15

²³ Antonio Badalamenti jako neznámý muž na párty viz obr. 8

Rita si ve snu vzpomene na jméno Diane Selwyn. S Betty volají na číslo D.Selwyn z telefonního seznamu. Betty alias Diane tuto situaci komentuje slovy: „To je divné, volat sama sobě.“²⁴

Když do bytu za Betty přijde žena s šátkem na hlavě (zřejmě zcela imaginární postava)²⁵ naznačuje, že je všechno jinak, než se zdá. Vystrašeně zvolá: „Někdo má potíže! Něco zlého se děje!“ Jedná se o další náznak „snovosti“ této části příběhu, stejně jako klub Silencio. Stejně tak Coco Betty ve snu radí: „Jestli máte nějaké potíže, tak se jich zbavte!“

Když si Betty s Ritou společně zkouší přehrát text na konkurz, odehrávají v dobré náladě scénu, která ve skutečnosti zřejmě mezi nimi (Diane a Camillou) proběhla a to v opravdovém rozčilení ve fázi po kritickém oznámení zásnub. Dialog ve snu zřejmě zůstal zachován ve stejném znění. „Nenávidím tě! Nenávidím nás oba! Jestli mě chceš vydírat, tak s tím nepočítej! Vypadni nebo tě zabiju!“

Ve snu krouží kolem Dianina apartmánu detektivové v autě. (což je mimochodem Lynchův oblíbený motiv použitý ve většině jeho filmů) Diane si je vědoma, že po ní pátrají. Tuto informaci jí po probuzení potvrdí sousedka.

Snová scéna, kdy Betty zve Ritu k sobě do postele, aby už nespala na gauči je reflexí počátku jejich vztahu. Rita má blond paruku, protože si právě zkouší novou roli.

Scéna v klubu Silencio má hlavní význam v tom, aby nás diváky a Diane ujistila, že toto je jen iluze, že realita bude po probuzení.

Noční setkání režiséra Adama a kovboje vybízí pohodlného, pseudointelektuálního diváka²⁶, aby se zamyslel. Kovboj říká Adamovi: „Chci, abys začal přemýšlet a přestal chytračit.“ Předtím Adamovi sdělí zajímavou slovní hříčku, kterou opravdu rozluští jen ten, kdo se opravdu zamyslí. Kovboj sdělí Adamovi následující: „Postoje člověka do jisté míry ovlivní to, jaký bude jeho život. Dokázal byste s tímto tvrzením souhlasit?“ Adam odpoví: „Jistě.“ Nato se ho kovboj zeptá: „To jste řekl proto, že jste si myslel, že to chci slyšet, nebo jste o tom přemýšlel a řekl jste to, protože vážně věříte, že tomu tak je?“

²⁴ Viz obr. 14

²⁵ Viz obr. 5

²⁶ Noční setkání viz obr.13

5. Stylistický a skladebný rozbor

Následující pasáž z druhé části filmu je rozebrána detailněji po stránce skladebné a stylistické. Jedná se o klíčovou sekvenci mezi přechodem snu a probuzení, kde jsme svědky důmyslné práce s postupným přechodem do reality. Tato informace je tu rozdělena do mnoha záběrů a sekvence je zde uměle natahována, aby (zkušený) divák stihl registrovat zmíněný přechod.²⁷

V této pasáži nám Lynch klade více otázek než odpovědí, takže se v příběhu postupně ztrácíme. Při větší zkušenosti s tímto snímkem si ale leccos dokážeme odvodit a mezi následujícími záběry se lépe orientovat.

První záběr, průlet krabičkou nám odhaluje obsah krabičky ztvárněný v podobě následující části filmu-tedy reality. Krabička padá na zem, kde do záběru vejde teta Ruth je zatím snovou vizí. Její subjektivní pohled po místnosti končí na zemi, abychom viděli, že tam krabička není. Tímto záběrem nás Lynch mate, protože nevíme, kam zmizela. Místo vysvětlení ale přichází další záběr, kde Ruth odchází z místnosti a následně zatmívačka se zvukovým efektem mírného hřmění. Jsme stále ve snu a toto jsou první známky blížící se změny rázu celého filmu a probuzení. Příštích 5 záběrů bude postupné Dianino probouzení.

Pátý rozostřený záběr na pokoj, kde se Diane posléze probudí spolu se stylizovaným duněním nás uvádí do prostředí, kde Diane spí. Prolínačky s předchozím záběrem nás spojují a opět rozdělují ze sna. Fungují zde jako výrazový prostředek přechodu mezi spánkem a bděním.

6. neostrý záběr ze steadycamu po místnosti, který končí na spící Diane v polocelku nám spojí „cizí“ místnost se spící Diane.

Kovboj zde funguje jako poslední snový prvek (svojí replikou probouzí Diane) vytvořený ze skutečného klepání na dveře, které zazní v následujícím záběru.

²⁷ Technický scénář této pasáže jako pomůcka k následujícímu rozboru je v příloze

Zatmívačka, následuje delší tma a hudební motiv, který nám oddělí obě části, zazní klepání na dveře (které už je skutečné) a roztmívačka nás následně dostává do reality.

10. záběr, první po probuzení je záměrně delší, jízda kolem Diane udrží naši pozornost, abychom stihli vstřebat a analyzovat její pocity po probuzení, které odpovídají pocitům před spánkem. V její tváři čteme hlubokou depresi a rozčarování. 11. záběr nás uvede do jiné místnosti. Opět dlouhý záběr a ještě k tomu celek, který je zde opodstatněný tím, že je to první záběr ve filmu, kde je nám představeno skutečné prostředí, kde Diane bydlí. Diane jde otevřít dveře sousedce, proběhne s ní rozhovor. Rychlý nájezd na popelník a modrý klíč v detailu na stole je tu ve velkém důrazu, aby upozornil na důležitost těchto předmětů. Používá střih uprostřed záběru, kdy během jediného dlouhého záběru mění velikost záběrů, zde funguje jako elegantní způsob propojení objektu (klíče) a místa (Dianina bytu).

12. VD na modrý klíč se znovu opakuje a akcentuje velký důraz na klíč. Opakuje to, co už jsme jednou viděli.²⁸

V 15. záběru máme možnost po zavření dveří sledovat Dianinu reakci na sdělení sousedky. Záběr zůstává ještě několik sekund na ní.

17. záběr je s nájezdem směrem k Diane. Dostáváme se blíž k Dianiným pocitům a emocím, ujišťujeme se, že Diane je hlavní postava příběhu.

18. záběr na Camillu, její náhlá přítomnost kupodivu nepůsobí nijak zvlášť výrazně, obě postavy jsou komponovány ve správných protisměrných pozicích. Díky záběru 19, Dianině emotivní reakci²⁹ přicházíme na důvod zařazení předchozího záběru s Camillou, je to její fantazijní představa. Camilla se usmívá, září, má čisté pestré šaty jako ve snu. Vyruší nás až záběr 20, kde na místě Camilly sledujeme místo ní Diane, jakoby se dívala sama na sebe. Lynch nás záměrně mate, ale při bližším zkoumání odhalíme jeho záměr. Mezi záběry 19 a 20 Lynch používá skok v čase, kdy nám tímto způsobem odděluje jednotlivá dějství. Následuje část s kávovarem³⁰ a se záběrem 23 přichází další šok. Na gauči opět leží Camilla, nyní polonahá. Nyní už si nejsme jisti, jestli například opět nezmizí, ale tím se nesmíme nechat zmást, protože jsme svědky dalšího skoku v čase. Záběr 24 nám vše upřesní. Diane je též polonahá a nese

²⁸ Viz obr.6

²⁹ Viz obr.12

³⁰ Viz obr.16

skleničku s whiskey³¹, oproti tomu v předchozím záběru měla župan a nesla hrníček s kávou. Zde se Lynchovi podařilo brilantně schovat zmíněný skok v čase, předpokládal totiž, že každý se okamžitě zaměří na odhalenou ženskou nahotu a nebude vnímat detaily spojené s přechodem záběrů. Proto nám ale dává dvě malé nápovědy v podobě hudebního motivu, který zazní se stříhem záběru 24(jedná se o zcela jiný hudební styl -bicí, kytary, pomalé klidné tempo, než který figuroval v části probouzení) a rychlý nájezd na popelník tvaru klavíru v detailu nám opět akcentuje důraz na objekt, který má v příběhu orientační smysl.³²

6. Závěr

Závěrem je třeba říci, že na první pohled falešné důrazy či zdánlivě nesmyslné matoucí záběry použité ve filmu mají v globálním smyslu všechny svůj význam a pouze demonstrují Lynchův osobitý přístup ke stylizaci díla jako takového. Jeho mozaikovitý způsob vyprávění kombinovaný s klasickým vyprávěním přináší spoustu nových možností filmového vyjadřování. Jeho dílo nabývá na kvalitě s postupným odhalováním dalších a dalších detailů ve snímku ukrytých. Poté zůstává na divákovi a jeho zkušenosti, jestli dokáže tento ne zcela snadný způsob vyjadřování přijmout a hlavně ho ve výsledku dokázat správně analyzovat a najít ve filmu odkazy, které tvoří dohromady jeden úžasný celek.

Na druhou stranu ale musíme připustit, že snímek může v určitých ohledech trpět rapidním sestříhem z původní seriálové verze, což se může projevit například některými neucelenými vedlejšími postavami, které byly jistě pro seriálovou verzi plánovány více rozehrát svým vlastním životem. Výsledný stříh nám ale k této myšlence nedává naštěstí moc prostoru a my dokážeme brát film jako jeden propojený celek.

Mulholland Drive dozajista vyniká všemi audiovizuálními ctnostmi od scénáře přes vynikající kameru Petera Deminga až po rafinovaný zvuk a podmanivou hudbu

³¹ Viz obr.10

³² Viz obr. 9

Antonia Badalamentiho, která nás vtáhne do kouzelného světa *Mulholland Drive* již při prvním shlédnutí.

Silencio.

Použitá literatura a prameny

Robert Fischer- David Lynch- Temné stránky duše

Karel Thein – Rychlost a slzy- Filmové eseje

Kristin Thompson, David Bordwel- Film History

www.imbd.com

Používané filmy:

Mulholland Drive

Eraserhead

Blue Velvet

Elephant Man

Wild at Heart

Twin Peaks

Lost Highway

The Straight Story

Přílohy:

Technický scénář vybrané klíčové sekvence (zjednodušená verze)

Pro lepší orientaci jsem pro tuto pasáž zvolil číslování záběrů od 1.

Vybraný timecode: **1:50:19-1:56:42**

Byt tety Ruth, interiér

1.D Detail na Ritinu ruku a modrou krabičku, následuje průlet krabičkou(<u>zoom</u>) do černé	stylizovaný zvuk průletu
2.D Krabička padá na zem, švenk po zemi na PD dveří, kde vejde do záběru teta Ruth.	
3.C její subjektivní pohled po místnosti- švenk, který končí na zemi	atmosféra mírného hřmění či dunění
4.PD Ruth odchází z místnosti	
Zatmívačka	

Dianin apartmán, Ložnice, interiér

<p>5.C rozostřený záběr na pokoj, kde se Diane posléze probudí Prolínačky s předchozím záběrem 6.PC neostrý <u>steadycam</u> po místnosti, který končí na spící Diane v PC. 7.PD na kovboje ve dveřích</p> <p>Zatmívačka, roztmívačka 8.PC na postel, kde leží Diane 9.PD znovu kovboj, jeho replika Zatmívačka Delší tma Roztmívačka 10. PC na Diane zezadu, která se probouzí a obléká <u>Jízdou</u> se dostaneme před ní na PD, Diane vstává, projde ke kameře na D a vyjde ze záběru</p>	<p>stylizované dunění</p> <p>temné plochy, dunění</p> <p>Kovboj: „Krasavice, je čas vstávat“</p> <p>hudební motiv, který vzejde do popředí reálné klepání klepání</p> <p>klepání</p>
--	--

Dianin apartmán, Obývací pokoj, interiér

<p>11.C jsme v jiné místnosti- v obývacím pokoji Diane jde otevřít dveře sousedce, ta si jde pro věci, švenk s ní a zase zpět <u>Rychlý nájezd</u> na popelník a modrý klíč v detailu na stole. 12.VD na modrý klíč. 13.PD Diane</p> <p>14.C záběr na celou místnost Sousedka se sehne 15.PD Diane</p> <p>sousedka se postaví do záběru, švenk se sousedkou ke dveřím</p> <p>sousedka vychází ze záběru Diane zavírá dveře a záběr zůstává ještě několik sekund na ní. 16.C záběr na celou místnost, Diane jde do kuchyně (která je součástí místnosti), švenk s ní v pohybu 17.PD-nájezd na D Kamera pomalu <u>najíždí</u> na Dianiny záda, Diane se otočí ke kameře</p> <p>18.PD(širší) Záběr na Camillu, komponovaná vlevo 19.PD(užší)</p>	<p>dialog sousedky a Diane</p> <p>Diane: „Tak zase někdy..“</p> <p>Sousedka: „Je to všechno?“ Diane: „Jo.“</p> <p>Sousedka: „Mimochodem, byli tu dva detektivové..“</p> <p>jemný hudební motiv</p> <p>Diane: „Camillo..“</p>
---	--

<p>Diane, komponovaná do pravé části záběru a dívá se doleva, rozrušená, klepe se</p> <p>20.PD Diane komponovaná vlevo, tam kde stála Camilla, naprosto zklidněná Švenk na kávovar, který Diane zapne</p> <p>21.C Diane zezadu v kuchyni.dlouhý záběr</p> <p>22.VD kávovar je ve varu <u>Odjezd</u> na detail. její ruka nalije kávu do hrnku, uchopí a odchází</p> <p>23.PD <u>jízda</u> s Dianiným pozadím v županu kupředu, Diane jde ke gauči <u>Jízda přes gauč</u>, švenk dolů, kde leží polonahá Camilla v PD</p> <p>24.PC polonahá Diane přelézá gauč a sedá si ke Camille, švenk s ní v pohybu <u>Rychlý nájezd</u> na popelník na stole v detailu Detail setrvá delší dobu, švenk zpátky na PC na gauč</p>	<p>Diane: „Ty ses vrátila“</p> <p>Poklidný hudební motiv-bicí, kytary</p>
---	--

Seznam obrázků:

Obr. 1

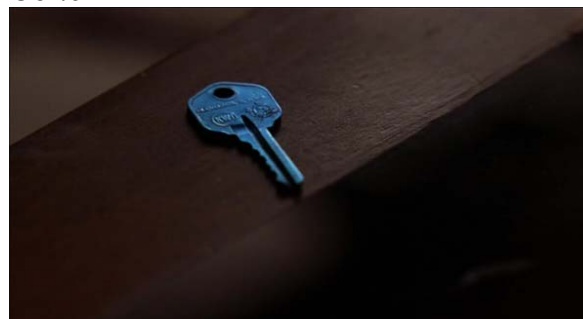
Obr.5

Obr.2

Obr.6

Obr.3

Obr.7

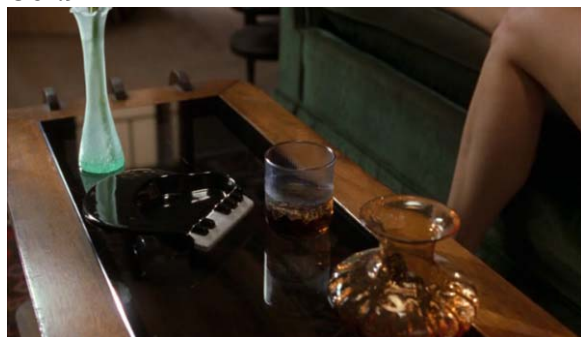
Obr.4

Obr.8

Obr.9

Obr.13

Obr.10

Obr.14

Obr.11

Obr.15

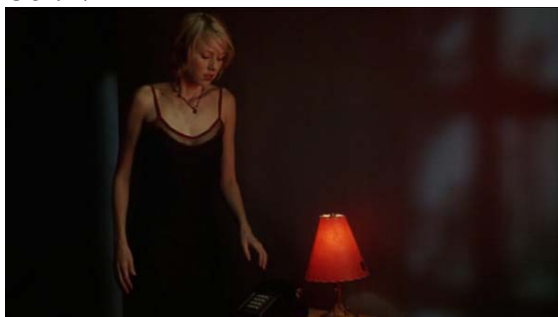
Obr.12

Obr.16

Obr.17

Obr. 21

Obr.18

Obr. 22

Obr.19

Obr.20

